

Amerika: Přírodní a lidské zdroje a jejich vliv na vývoj a rozmístění hospodářství v regionech Kanady a USA. Postavení regionu ve světové ekonomice a politice.

1) vymezení států

- USA + Kanada → anglojazyčná (anglosaská) Severní Amerika
 - křesťanská víra
 - populace je unikátní promíšením všech lidských ras + prolínání různých kultur
 - silná urbanizace
 - mobilita obyvatelstva
 - postindustriální společnost a ekonomika

2) fyzickogeografické oblasti:

- Grónsko: pevninský ledovec, tundra + J lesotundra
- Kanadské arktické souostroví: zaledněna V část, studený oceánský proud
- Kanadský štít: nedostatek srážek, větrná eroze, horká léta, mrazivé zimy, jezera, vegetace – tajga → přechod prairie → J polopouště
- Appalačské pohoří: 1-horní → černé uhlí, mírně teplé podnebí (S chladnější než J), výkyvy teplot, hustá říční síť, smíšené lesy k J lesy listnaté opadavé
- Pobřežní nížiny: lagunovité, ploché, písčité kosy + mangrovovníky, mírně teplé podnebí → přechod subtropické; plantáže bavlník, tabák, rýže → nahrazují původní vegetaci; nerostné bohatství - ropa, zemní plyn, soli, fosfáty. Specifický subregion Florida: tropické monzunové klima
- Centrální nížina: mírně zvlněný reliéf, na V ohraničuje Appalačské pohoří, na Z náhorní Velké roviny. Velká proměnlivost podnebí → střídání polárních x tropických vzdušných hmot, kontinentalita roste od V k Z. V obl. původně listnaté lesy → vymýceny → zemědělství + stepi (prairie) → pěstování pšenice, kukuřice → eroze.
- Velké roviny: přechodná zóna mezi vysokohorskou oblastí na Z x nížinami centra kontinentu. Nedostatek srážek, horká léta, mrazivé zimy, větrná eroze. Vegetace - S tajga → prairie → J polopouště.
- Kordillery: 2-horní, nerostné suroviny (např. rudy, drahé kovy). Poloha + délka pohoří → pestrost klimatu, vegetace – obecně: a) S + vyšší polohy → dostatek srážek → jehličnaté lesy, b) pobřežní oblasti + chráněná údolí → mírné teplé až subtropické, c) J plošiny → nedostatek srážek, velký výpar → polopouštní, pouštní veg.

3) antropogenní změny přírodního prostředí

- příroda do počátku 17. stol. v původním stavu → změny s usazováním Evropanů
- východ regionu zbaven lesního pokryvu, prairie přeměněny v intenzívně využívané zemědělské kultury → stěhování pokračovalo na západ, na rovinách extenzívně kukuřice a pšenice + travnatá společenství → extenzivní chov dobytka → obzvlášť utrpěl východ a střed, s rozvojem zemědělství rychlé budování průmyslu → růst počtu obyvatel.
- oblasti prairí se staly světovou obilnicí : a) sever převládá pšenice (wheat belt), b) jih kukuřice (corn belt) s rozsáhlým chovem prasat
- mezi lesním a pšeničným pásem se vymýcením lesa vytvořil na V pastvinářský pás (hay and dairy belt = senný a mléčný pás) → chov skotu.
- JV přeměněn na bavlníkový pás (cotton belt) + osevní plochy tabáku, rýže, cukrové třtiny, sóji ap. (někdy se uvádí pás tabákový - tabbaco belt).
- pěstují se doplňkové plodiny → v pšeničném + kukuřičném pásu sója, luštěniny, ječmen, oves, → v pastvinářském brambory, cukrovka, chmel, ovoce atd.
- specializované ovocnářské oblasti (Florida, v Kalifornie, Oregon, okolí Velkých jezer)
- horské oblasti západu chov ovcí

4) lidské zdroje

- předkoloniální období:
 - o osídlení Ameriky po pevninském mostě v Beringově úžině – mongoloidní rasa

- o *původní obyvatelstvo (Indiáni, Inuité) v kmenových společenstvích* → proti kolonizátorům vznikaly určité konfederativní svazy kmenů (např. Irokézská liga).
- Vikingové
- *koloniální období:*
 - o 1. kolonie Španělé na Floridě (1513), Francouzi Nová Francie (1535), Angličané (1605) → Britům se podařilo vypudit z kolonií Francouze → nespokojenost kolonistů s britskou nadvládou → válka → 1776 vyhlášena nezávislost USA (13 kolonií) + zrušení otroctví – uvolnění pracovní síly pro továrny → další kolonie spojeny pod názvem Kanada 1867.
- *období nezávislosti:*
 - o po vzniku USA expanze na Z → vyhlazovací válka proti původnímu obyvatelstvu + anexe španělských a mexických území → roku 1853 území USA současná podoba.
 - o zbrojení ve 2. svět. válce → stěhování černošského obyvatelstva na SV a středozápad (Chicago, Detroit, Washington, New York).
- *obyvatelstvo regionu rozmístěno velmi nerovnoměrně* (oblasti s intenzivním rozvojem a přelidněností X tundra, hory, pouště malé zalidnění).
- největší lidnatost → v USA nejdříve osídlené státy SV + s Kanadou okolí Velkých jezer.
- teplotní a radiační režim v souladu s nadmořskou výškou → urbanizace oblastí San Francisca.

5) ekonomika

- v SA hospodářský vývoj podobný evropskému, ale za *jiných* podmínek: rychlou expanzí civilizovaného člověka.
- *Průmyslový pás: blízkost ložisek uhlí, železné rudy a vápence* lokalizační faktor pro hutní závody (Pittsburg, Phoenix a Bethelmm); lodní přeprava surovin od Hořejšího jezera do závodů v Pittsburgu x opačným směrem uhlí → hutní komplex v Duluthu → hutní základna vznik těžkého + dopravního strojírenství v Detroitu + ve městech u Velkých jezer a na V pobřeží.
- 20. století ušetřilo Ameriku válečného ničení → ukázala se úroveň hospodářství → USA dokázaly vyrobit přes 300 tis. letadel, 90 tis. tanků a 6,5 tis. velkých lodí → vyšly z války jako 1. světová hospodářská a vojenská velmoc, navíc nukleární. Vojenské střety Tichomoří → rozvoj hospodářství na Z pobřeží USA → strojírenský průmysl.
- *Sluneční pás: Kalifornie* → soustředění 4. sektoru → dostatek levných pozemků. Jižně od zálivu San Francisco Bay v údolí Silicon Valley hlavní středisko výroby + vývoje mikroelektroniky.
- *bývalý Jih* → hospodářsky nejslabší oblast.
- *Kanada* – rozvoji ekonomiky napomohla válečná konjunktura → příliv kapitálu USA → imigrace (lidé v produktivním věku, vzdělaní, kvalifikovaní).

6) Regiony USA a Kanady

Angloamerické jádro =

- americký průmyslový pás
- ohnisko rozvoje 1865 – 1970 → pokles zaměstnanosti → v průmyslovém sektoru není náhradní práce → třeba hledat v jiných sektorech (nej problémy v Chicagu, Deitroitu, Philadelphii, Pittsburgu, Clevelandu a Baltimoru)

Nová Anglie, Maritimní Kanada =

- historické jádro s regionální identitou (USA 6 států – Maine, N. Hampshire, Vermont, Rhodelsland, Masseursets, Connecticut, Kanada 4 – New Brunswick, Nová Scotia, Prince Edward Island, Newfoundland)
- společnost homogenní, anglicky orientovaná
- venkovský ráz a omezené přírodní zdroje → opožďování za ostatními oblastmi SA
- rozvoj založen na primárních aktivitách (rybářství, lesnictví, zemědělství, nově rekreace a turismus)

Francouzská Kanada =

- jižní část provincie Quebec → vymezení dle kulturních kritérií: < 80 % obyvatel mluví francouzsky mateřským jazykem, < 85 % je římsko-katolického vyznání (+ angl. hovořící → Montreal dvojjazyčné město)
- ekonomika zaměřena na zemědělství, mlékárenství, z industriální sféry výroba hliníku, letadel, oděvů, cigaret, buničiny a papíru + důležitá turistika a rekreace
- dochází k omezování terciární postindustriální aktivity → Montrealu se separuje → firmy odchází do Toronta

Zemědělské jádro =

- střed kontinentu → zemědělství hlavním rysem v krajině → úrodné půdy
- po úpatí Skalnatých hor → výroba masa, obilovin
- Illinois, Iowa → kukuřice, pšenice → semiaridní prostředí západně od stého poledníku
- města = jádra oblasti → zpracovatelský průmysl (balírny hovězího masa, mlýny – mouka, zpracování vepřového masa) + marketingová centra
- obyvatelstvo evropské původu se vyznačuje poměrnou konzervativností

Jih =

- ekonomická + kulturní izolace v občanské válce → překonání komplexu méněcennosti → od 70. let minulého století rychlá proměna → přitahuje lidi i kapitál (1976 prezident z Georgie) → překonána rasová segregace, černošské obyvatelstvo i v politice (např. starostové)
- přírodní možnosti: a) zemědělství (hovězí maso, sojové boby, drůbež), b) těžba dřeva + rozvoj postindustriální společnosti (hlavně Florida, v Atlanta, Memphis, New Orleansu, Houston).

Jihozápad =

- od 70. let minulého století nově vymezený region (území Velkých rovin, Skalistých hor a Intermontánních plošin)
- bikulturní regionální komplex (angloameričané, mexicko-americká společnost, Indiáni).
- rozvoj (především státy Texas, Nové Mexiko, Arizon → 3 pilíře:
 - 1) dostupnost velkého výkonu v elektrárnách z důvodu obrovské spotřeby energie na klimatizaci (podnebí je aridní a semiaridní)
 - 2) dostatek vody k zásobování (pro obyvatelstvo i zemědělství)
 - 3) dostupnost automobilem umožňuje rozptyl obyvatelstva
- rozvíjí se postindustriální společnost → elektronika, elektrotechnika, kosmický průmysl.

Vnitřní periferie =

- největší SA region (většina Kanady, Aljaška, severní státy – Minesota, Wiskonsin, Michigan, území amerického západu)
- charakteristika: izolace, drsné prostředí, řídké osídlení (5 obyv./km²)
- množství nerostného bohatství a energie → citlivě reaguje na ekonomické cykly týkající se těžby ropy, břidlice a energie
- snahou je zavádění neprimárních aktivit

Západní pobřeží =

- pobřežní pruh má výhodu v dostatečném množství srážek → tato část prodělává nepřetržitý růst → konurbace „San – San“ x přírodní katastrofy → sucho ve vnitrozemí, pobřežní záplavy sesuvy půdy, lesní požáry, zemětřesení (zlom San Andreas).